

Філінович В. В.,

аспірант кафедри міжнародного приватного права

Інституту міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВНУТРІШНЄ ЗАКОНОДАВСТВО КРАЇН ЄВРОПИ У СФЕРІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВЕБ-САЙТІВ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню правового положення веб-сайту як об'єкту авторського права в країнах Європи. Детальна увага приділяється аналізу основних нормативно-правових актів держав у цій сфері, наприклад, закону Хадопі Франції та законів про авторське право та суміжні права інших членів ЄС. Суворі правила, якими характеризуються більшість із них, допомагають підтримувати законність у сфері інтернет-права цих країн.

Ключові слова: веб-сайт, закон Хадопі, авторське право, Інтернет-право, боротьба з «піратством».

Постановка проблеми. У 1710 р. вперше в Європі було встановлене законодавче регулювання авторських відносин (Англія), а вже в 1886 р. була прийнята Бернська конвенція з охорони літературних і художніх творів, а в 1952 р. – Женевська конвенція про авторське право (далі – АП). Вони містили всі основоположні принципи охорони авторських прав. Але кінець ХХ ст. ознаменувався появою мережі Інтернет, яка своєю природою змінила встановлені засади взаємин авторів, розповсюджувачів та споживачів інформації.

Мета статті – дослідити правове положення веб-сайту як об'єкта авторського права в країнах Європи, приділити увагу аналізу основних нормативно-правових актів держав-членів ЄС у цій сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні існують відмінності в нормативно-правових актах, які стосуються регулювання відносин у Мережі, та практиці їх застосування в різних країнах. Одним із основних документів, що стосується такого регулювання, є Конвенції Ради Європи «Про кіберзлочинність», прийнята 8 листопада 2001 р. і представляє собою один із найголовніших документів, присвячених забезпеченню міжнародно-правового співробітництва в галузі Інтернету. У ній також врегульовані питання юрисдикції держав-учасниць, загальні принципи міжнародного співробітництва у вказаній сфері, питання конфіденційності та обмеження використання інформації тощо.

Взагалі, країни Європи як досить розвинута в правовому сенсі частина світу можуть з легкістю похизуватися достатньою урегульованістю відносин, які виникають щодо використання Мережі взагалі та веб-сайтів зокрема.

Так, Франція є країною, де, на думку автора, найбільш детально і всебічно регламентована діяльність у Мережі. Взагалі, французьке авторське право діє за класичною схемою «droit d'auteur» (укр. «право авторів»), із визнанням переваги особистих немайнових прав автора. Відповідний Закон про авторське право (фр. Loi sur le Droit d'Auteur et les Droits Voisins dans la Societe de l'Information) був прийнятий у 2006 р. відповідно до Європейської Директиви про авторське право. Так, згідно з цим законом авторське право захищає лише об'єкт, створений інтелектуальною працею автора, як зазначено в ст. 112–1. А об'єкти, які захищені авторським правом і які були викладені в мережу Інтернет, захищаються нарівні з іншими творами [1].

Але законотворці на цьому не зупинилися. Так, у 2000 р. була введена кримінальна відповідальність за надання провайдером доступу в Мережу анонімним користувачам. Тобто будь-який автор матеріалів, що розміщуються на ресурсі, або власник веб-сайту зобов'язані надавати про себе детальну інформацію. Якщо подані дані визнані недостовірними, настає кримінальна відповідальність із покаранням у вигляді півроку тюремного ув'язнення. При цьому вказане покарання загрожує як користувачеві, що розмістить матеріали, так і провайдеру, який не перевіряв дані як слід [2].

У 2009 р. був ратифікований спеціальний закон Хадопі (HADOPI) (фр. «Haute Autorite pour la Diffusion des oeuvres et la Protection des droits d'auteur sur Internet»), тобто «Закон про сприяння розповсюдженню та захисту творчих робіт в Інтернеті», ціллю якого є заохочення дотримання законів про авторське право. HADOPI є аббревіатурою від назви урядового агентства, яке наглядає за дотриманням норм відповідного закону. Він передбачає наступну *процедуру боротьби із розміщенням контрафактних матеріалів*: 1) надсилання попередження по e-mail користувачеві, який підозрюється в порушенні авторського права; 2) надсилання попередження рекомендованим листом; 3) відключення порушника від мережі Інтернет; 4) внесення користувача до чорного списку, щоб він не мав змоги підключитися до іншого провайдера.

Якщо користувач погодиться оплатити штраф, термін відключення від Мережі складе 1–3 місяці. Відповідальність за здійснення операцій з відключення покладається на провайдера. У разі, якщо він, отримавши вказівку відомства, не вчинить відповідних дій, то на нього буде накладено штраф у розмірі до 5 тис. євро [3].

Зазначений акт має недоліки. Так, він суперечить таким загальноприйнятим міжнародним нормативним актам, як Європейська конвенція з прав людини та прийнята Європарламентом поправка до закону про телекомунікації в ЄС, де чітко зазначається, що відключення користувачів від мережі може здійснюватися лише із санкції суду [4, с. 33–35]. Також порушується і принцип презумпції невинуватості, адже якщо користувач звинувачують у порушенні АП, йому потрібно доводити протилежне в судовому порядку і оплачувати послуги юристів зі своєї кишені, що є затратною справою.

Наявність таких недоліків призвела до відміни вказаного акту та розробки так званого HADOPI-2. Цим актом передбачено наступне. Тепер рішення про відключення від мережі Інтернет мають приймати суди, а не спеціально створений комітет із захисту авторських прав, як передбачалося в HADOPI-1. Покарання залишилися без змін, тобто суд може відключити користувача на 1 рік від Мережі або накладати на нього штраф у розмірі 300 тис. євро, або ув'язнити порушника строком на 2 роки. Якщо ж провайдер не відключить порушника за вимогою суду, на нього чекає штраф розміром до 5 тис. євро). Цікавим є і той факт, що якщо порушник авторського права вчинює злочин, використовуючи обліковий запис іншого користувача,

відповідний користувач також повинен буде сплатити штраф (до 1,5 тис. євро) та понести покарання у вигляді відключення від Мережі строком на 1 місяць. Така санкція буде застосовуватися на основі визнання халатністю дій користувача облікового запису. Тобто із зміною законопроектів позиція Франції в цьому питанні не змінюється, керівництво країни і далі активно намагається обмежити вплив Інтернету [5, с. 132].

Вказаний акт передбачає і особливу процедуру, більш відому як «процедура п'яти хвилин». Мова йде про спрощену судову процедуру, яка передбачає, що судовий припис буде лише на підставі поданого прокурором обвинувачення і доказів без самого судового процесу, без доповіді адвоката і, навіть, інформування підсудного, який дізнається про відповідні дії лише по факту винесення судового рішення. Дізнавшись про припис, обвинувачений може оскаржити рішення протягом 45 днів. У разі відповідних дій справа буде розглянута повторно в вигляді звичайного судового процесу, але тим же самим судом [6, с. 213].

Заслугує уваги і підхід Великобританії до регулювання відносин, що виникають з приводу веб-сайтів. Так, основним документом, що їх регулює, є Copyright, Designs and Patents Act 1988 р. Він містить норми, що регулюють такі питання, як вільне використання охоронюваних творів навчальними закладами в частині, що стосується уривків з опублікованих творів (ст. 32) та бібліотеками (ст. 38); у рамках відповідної ліцензії дозволене копіювання документів в електронній формі (ст. 56) тощо [7].

Паралельно із вказаним Актом діє і Copyright and Related Rights Regulations 2003 р. Так, заслуговує на увагу ст. 8 вказаного документу, в якій зазначено таке: «Авторське право на тексти, за виключенням комп'ютерних програм та баз даних, або джерела в оригінальному вигляді: художньої літератури, живопису; музики або фільмів, не буде порушено створенням тимчасової копії, яка є перехідною або непередбаченою, котра не є основою, і єдина мета якої полягає в тому, щоб дозволити: а) передачу посередником по мережі між третіми особами; б) законне використання; і яка не має ціллю комерційне використання». Вказана стаття конкретизує ст. 56 Акту 1988 р., вказуючи на те, що передача інформації від однієї особи до іншої не є порушенням прав автора (за винятком перелічених об'єктів) [8].

Уваги потребує і Digital Economy Bill, що діє на території всієї країни. Суворі норми закону змусили у 2009 р. виступити проти нього усіх інтернет-провайдерів, але британський парламент був незворушний, закон вступив у силу. Основною суттю цього акту є накладання спеціального обов'язку на інтернет-провайдерів по відключенню абонентів, якщо ті будуть визнані винними в незаконному обміні файлами [9, с. 143].

Потребує згадування і Digital Economy Act 2010 (англ. «Акт про цифрову економіку») – це закон, прийнятий королівською санкцією 8 квітня 2010 р., який регулює відносини в галузі цифрового медіа-мовлення. Цей закон, на відміну від Закону про авторське право, встановлює нову систему нормативних актів, яка має призвести до спрощення процедури виявлення та судового покарання порушників-рецидивістів авторських прав у мережі Інтернет, а також засновує новий судовий процес по обробці апеляцій. Такий процес передбачає складання правовласником переліку IP-адрес, з яких відбуваються регулярні порушення відповідних авторських прав. Далі цей перелік, а також звіт про порушення мають бути переданий відповідному провайдеру зв'язку. Наступним етапом є повідомлення провайдером користувача про його неправомірні дії та їх наслідки. Далі провайдер надсилає в Управління зв'язку (англ. Ofcom) два звіти: 1) про порушення; 2) про повідомлення користувача,

якщо він продовжує неправомірні дії. Після цього правовласник надсилає запит до провайдера із проханням надати список всіх порушників, при чому він буде містити анонімне перерахування відповідних користувачів. Правовласник потім зможе звернутися до суду за спеціальним судовим ордером на ідентифікацію користувача, і з цими даними порушити звичайний судовий процес [10, с. 30–31]. Закон передбачає проведення незалежного апеляційного процесу із розглядом справ головним органом Ofcom або Вищим Органом Правосуддя. Такий підхід відрізняється від звичайного розгляду апеляцій тим, що в цьому випадку користувач є невинним, поки його провина не доведена, тобто поки правовласник або провайдер не нададуть докази того, що саме з його IP-адреси вчинено порушення, докажуть недотримання такими суб'єктами кодексу Офкому [11].

Порушення авторського права в мережі Інтернет не оминувало й Німеччину, в якій навіть було створено Товариство із захисту авторських прав у сфері музики під назвою GEMA для боротьби із порушеннями авторського права, які нелегально скачують або копіюють з Інтернету результати чужої праці для власного споживання або з метою їх розповсюдження. Щоб вказані дії у відношенні певного музичного твору вважалися законними, необхідно заплатити GEMA внесок, який передається відповідним власникам авторських прав.

Законодавство ФРН у відповідній галузі представлено Законом про АП (від 01.01.2007). Так, п. 106 цього акту передбачає тюремне ув'язнення (терміном до 3 років) або грошове покарання тому, хто без дозволу правовласника копіює із веб-сайтів медіапродукцію. Винятком є резервне копіювання придбаної легальним шляхом ліцензованої продукції, якщо при цьому не відбувається виламування захисних систем. Володіння піратською копією в приватному порядку кримінально карається, а розповсюдження чи надання можливості копіювання переслідується за законом. Слід звернути увагу й на п. 97 цього закону, за яким потерпілий має право пред'являти претензії щодо ліквідації наслідків порушення. Також потерпілий може вимагати повне відшкодування збитку незалежно від того, чи діяв порушник навмисно, чи шкода виникла в результаті його недбалості. Вираховуючи обсяги збитку, відповідні органи також враховують, крім вартості продукту, вартість ліцензії і передбачувану упущену вигоду [12].

Цікавим є і питання про можливість перегляду фільмів в онлайн-режимі на законних підставах. Так, фільми, що розміщені на веб-сайті, відповідно пропонуються до перегляду необмеженому колу осіб. Але до цих пір в юстиції немає однозначної відповіді, чи є такий перегляд порушенням авторських прав. Параграф 16 вказаного закону ФРН зазначає, що поширення медіапродукції карається законом тільки в тому випадку, якщо вона була записана в зовнішню (довготривалу) пам'ять комп'ютера. Щодо комп'ютерних програм, то параграф 69 вказує на те, що запис їх в оперативну (короткочасну) пам'ять комп'ютера також підпадає під випадок поширення. У зв'язку із цим частина німецьких судів дотримуються позиції, що таке положення може бути застосоване також і по відношенню до сфери медіа, так як при перегляді відеопродукції комп'ютер послідовно записує фрагменти фільму, що підпадає під поняття порушення АП. Інші суди вважають, що метою цього короткочасного завантаження, яке відбувається автоматично, є не копіювання, а лише перегляд вмісту, який ніяк не порушує авторські права. Тобто єдиною думки з цього питання немає [13, с. 24–26].

ФРН перейняла у Франції систему «трьох попереджень», яка успішно діє. Доказом цього є статистика за 2011 р., за якої з 650 користувачів, яких було попереджено наглядовою організа-

цією про порушення, тільки 44 знову завантажили нелегальні матеріали. Тим не менш 60 користувачів отримали за рішенням суду покарання у вигляді позбавлення доступу до мережі Інтернет строком до 1 місяця або штрафу в розмірі 1,5 тис. євро [14].

Така країна, як Іспанія, також намагається активно протидіяти порушенням авторського права в мережі Інтернет. Так, у вересні 2013 р. схвалила закон, що отримав свою назву «Sinde Law» на честь міністра культури Анжелес Гонсалес-Сінді (Angeles Gonzalez-Sinde), проти власників веб-сайтів, які посилаються на піратський контент. Він має такі характерні особливості:

– спрямований проти сайтів, які містять посилання на нелегальні матеріали, захищені в режимі АП, тим самим отримуючи прибуток;

– створює урядовий орган у формі комісії, уповноважений примушувати провайдерів до блокування сайтів;

– не застосовується проти самостійних інтернет-користувачів, навіть якщо вони завантажують «піратський» контент.

– вносить зміни до кримінального законодавства – покарання у вигляді позбавлення волі до 6 років за «піратство» в мережі Інтернет.

На думку фахівців, прийняття нового закону було багато в чому обумовлено побоюваннями із боку властей Іспанії знову потрапити в американський список країн, де злісно порушуються авторські права, а занесені в такий перелік країни піддаються торгово-економічним санкціям із боку Вашингтона. Раніше Іспанія вже значилася в ньому, але потім була виключена зі списку [15].

Висновки. Отже, боротьба із Інтернет-піратством та охорона АП власників веб-сайтів і їх користувачів є однією із найактуальніших проблем в Європі. Як видно із тексту статті, нормативно-правова база, присвячена регламентації вказаних відносин, у цілому дає змогу ефективно впливати на провайдерів та користувачів нелегальних матеріалів. Але, на мою думку, європейським правотворцям необхідно розробити та втілити в життя нові локальні правові інструменти для нормалізації відносин в Інтернет-сфері. Потребують вдосконалення і технічні засоби, які б дозволили відстежувати дії із контентом у мережі. Незайвим буде і нагляд провайдерів за матеріалами, які користувачі їх послуг завантажують в Інтернет. Наступним кроком слід запровадити блокування доменів, якщо ті містять посилання на нелегальний вміст. Слід також вести офіційний перелік сайтів, помічених у «піратстві», з їх подальшим ігноруванням пошуковими системами. Тим не менш, занадто «суворі» дії на кшталт введення в дію положень закону Хадопі можуть призвести до обурення відповідних суб'єктів інтернет-спілкування, тим самим спричинивши зростання кількості спроб обійти закон.

Література:

1. Власенко А. В. Охрана объектов авторского права в сети Интернет в зарубежных странах и в Российской Федерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.economy.law-books.ru/1-11/1-11-5.doc.
2. Регулируемый интернет Французской Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.copyright.ru/news/main/2011/09/30/france>.
3. Koster A. Fighting Internet Piracy: The French Experience With The Hadopi Law / A. Koster // International Journal of Management & Information Systems. – San Diego, USA : San Diego State University, 2012. – 16; V. 4. – P. 327–330.
4. Metaxa E. Hadopi 1 & 2: Analysis and Evaluation / E. Metaxa, M. Sarigiannidis, D. Folinis // «Values and Freedoms in Modern Information Law and Ethics», int. conf. (2011; Thessaloniki). International Conference on Information Law (ICIL), May 20–21, 2011. – Thessaloniki : Department of Archive and Library Sciences of the Ionian University, 2011. – P. 21–36.

5. Бронников В. В. Философия и культура Франции. / В. В. Бронников. – СПб : Питер, 2003. – 329 с.
6. Вуйшков К. П. Сети Интернет / К. П. Вуйшков. – М. : Азбука, 2001. – 195 с.
7. Copyright, Designs and Patents Act 1988 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents>.
8. Copyright and Related Rights Regulations 2003 № 2003/2498 // Acts of Parliament of the states preceding the establishment of the United Kingdom. – 1972. – 68 p.
9. Кетрарь А. А. Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від піратства в мережі Інтернет // Часопис цивілістики. – 2013. – Вип. 14. – С. 141–145.
10. Калятин В. О. О некоторых тенденциях развития законодательства об ответственности интернет-провайдеров / В. О. Калятин. – М. : Закон. – № 07. – 2012. – С. 27–34.
11. Digital Economy Act 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/24/pdfs/ukpga_20100024_en.pdf.
12. Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gesetze-im-internet.de/urhg/BjNR012730965.html>.
13. Кримханд В. Д. Защита авторских прав в Интернете / В. Д. Кримханд // Партнер. – 2010. – № 1. – С. 24–26.
14. Проскурня К. П. Захист авторського права в мережі Інтернет // Електронне наукове видання «Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи Національного банку України». – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bulletin.uabs.edu.ua/store/jur/2012/2024a84c38307b413d3055c0732d32e4.pdf>.
15. Федулкин Д. П. Тюремный срок за «пиратство». Жесткий «антипиратский» закон принят в Испании [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hse.ru/IPdepartment/news/95086609.html>.
16. Якова Т. С. Авторское право в интернете: швейцарский опыт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mediascope.ru/node/1237>.
17. How popular is thepiratebay.org? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.alexa.com/data/details/traffic_details/thepiratebay.org.
18. Charges filed against the Pirate Bay four [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.idg.se/2.1085/1.143146>.
19. Big Content wants \$13 million from Pirate Bay as trial starts [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://arstechnica.com/techpolicy/2009/02/labels-want-13-million-from-pirate-bay-as-trial-starts>.
20. Поликовский А. Пиратская бухта. Последний берег утопии / А. А. Поликовский. – М. : Интернет, 2009. – 36 с.

Филинович В. В. Внутреннее законодательство стран Европы в сфере правового регулирования веб-сайтов

Аннотация. Статья посвящена исследованию правового положения веб-сайта как объекта авторского права в странах Европы. Особое внимание уделяется анализу основных нормативно-правовых актов государств в указанной сфере, например, Закона Хадопи Франции и законам об авторском праве и смежных правах других членов ЕС. Строгие правила, которыми характеризуются большинство из них, помогают поддерживать законность в сфере интернет-права указанных стран на высоком уровне.

Ключевые слова: веб-сайт, закон Хадопи, авторское право, Интернет-право, борьба с «пиратством».

Filinovych V. Domestic legislation of European countries in the field of legal regulation of websites

Summary. The article is devoted to the legal status of a website as a copyright object in Europe. Particular attention is paid to the analysis of basic legal acts of states in this area, such as the French Hadopi Law and laws on copyright and related rights of other EU members. Strict rules that characterize most of them, help to keep within the Internet law in these countries at a high level.

Key words: website, Hadopi law, copyright, Internet Law, fight against piracy.